

FORORD

Denne boka samler artikler og essays fra fremtredende forskere og poetkolleger om Göran Sonnevis omfattende og lengevirkende diktning. Et gjennomgående trekk i alle bidragene er vektleggingen av det helhetlige, av sammenhengene i dette viktige lyriske forfatterskapet, på tross av dynamikk og utvikling i årene løp. Flere av forfatterne påpeker at Sonnevis diktning kan leses som ett eneste dikt, som strekker seg fra debuten i 1961 til foreløpig siste utgivelse i 2017. Til dette lange diktet har hver av bidragsyterne sin egen blikkvinkel, sin egen inngang. Lest i sammenheng viser tekstene fram vesentlige momenter og bevegelser i Sonnevis dikt. Dette er momenter og bevegelser som ikke motsier eller utelukker hverandre, men eksisterer ved siden av hverandre i forfatterskapet: Det konkrete, individuelle livet til poeten, med ektefelle, familie og venner. Refleksjoner over historie, samfunn, politikk, over filosofisk, matematisk og vitenskapelig tenkning og begreper. Over navngitte steder og det konkrete, alltid navngitte dyre- og planteriket som utfolder seg der. Og over den menneskelige kroppen og bevisstheten, som er i alt dette og samtidig utenfor.

Lar vi blikket gli over bidragstitlene, er det tankevekkende at det strekkes en så vid bue fra den første til den siste teksten i boka. Arne Melberg åpner med sitt essay om intethet hos Sonnevi: «'Intets ekvilibrium.' Något om Sonnevis intigheter». I den andre enden avslutter Ingrid Nielsen antologien med å skrive om den tiden som er aller mest nær og levende for oss, nået, i artikkelen «'Men tiden är nu I varje ögonblick ny'. Om tid og skapelse hos Göran Sonnevi.» Plasseringen av disse to tekstene i bokens to ytterkanter aksentuerer motsetningen mellom intethetens tomhet og nåets fylde i Sonnevis diktning. Speiler denne kontrasten forfatterens ulike innfallsvinkler til Sonnevis dikt, deres høyst ulike forståelse av disse lyriske tekstene? Eller rommes dobbeltheten, motsetningen, av diktningen selv – og hva er i så fall sammenhengen og dynamikken mellom disse ytterpunktene? Spørsmålet henger der, og vi skal nærme oss et svar på det ved å se nærmere på antologiens midtdel, de artiklene og essayene som er plassert mellom åpnings- og sluttektst.

Her møter vi tekster som med fordel kan leses som trinn inn i hverandre. Øyvind Rimbereid undersøker i sitt bidrag hvordan tematikken ligger innfelt i teknikken hos Sonnevi. Med tittelen «Terskler og sprang. Fra teknikk til tematikk i Göran Sonnevis diktning» peker han ut cesuren, tomrommet og overgangen som et

sted hvor form og mening sammenfaller. Rimbereid lar oss følge Sonnevis dialog med den poetiske tradisjonen, med Ezra Pound og Paul Celan, og innringer det særegne ved Sonnevis bruk av sammenfuginger og cesurer ved å sammenligne og kontrastere ham med disse viktige poetiske forfedrene. Slik nærmer Rimbereid seg mangfoldigheten og pausen hos Sonnevi, og han viser hvordan tomrommet paradoksalt både beholdes og fylles i Sonnevis lyrikk. Gjennom gliper og sprekker slipper det uvisse, usikre og fremmede inn i diktet, uten å omdannes i en hegemonisk samling.

Espen Stuelands økokritiske blikkvinkel åpner andre motiv- og temamessige stier inn til Sonnevis dikt. Hva gjør den leseren som vil gå inn i denne diktningen med sin nåtidsbevissthet om den pågående økologiske katastrofen fullt påskrudd? I artikkelen «En økokritisk lesning av Göran Sonnevis poesi, hva er det? Sonnevi om forholdet mellom mennesket og naturen, samfunnet og naturen», viser Stueland hvordan diktene selv, gjennom sin topologiske forankring og motiv- og tidsmessige kontinuitet, nettopp krever og påkaller en økokritisk bevissthet hos leseren. Stueland retter i sin lesning oppmerksomheten mot de tre ulike seriene av stedsdikt som finnes spredt ut i Sonnevis lyriske utgivelser, konsentrert om henholdsvis Koster, Ormöga og Vänneböke. Det han kaller det økotonografiske diktet hos Sonnevi tar opp i seg ikke bare det spesifikke stedet, men åpner seg også mot det systemet av liv som har tilhold der. De økotonografiske diktene markerer seg ikke minst gjennom dikterens tilstedeværelse i og refleksjon over dette livet. Jegets sterke tilstedeværelse i diktet innebærer med andre ord ikke lukning og begrensning, slik en kunne tro. Snarere er det slik at de økotonografiske diktene fører det individuelle livets endelighet og sårbarhet sammen med det konkrete stedets økologiske utsatthet.

Diktets og dikterens tilstedeværelse i en konkret omgivelse – mer spesifikt det lille stedet Ormöga på Öland – er vesentlig også i Paula Henriksens bidrag. I artikkelen «Dikt som informationsteori: Om Göran Sonnevis Ormöga-dikter», viser hun hvordan Sonnevi gjennom foreløpig 11 Ormöga-dikt, spredt over fire ulike utgivelser, stadig vender tilbake til sine opphold her, sammen med sin kjære og med venner, og til alt fra jordsmonn, bergarter, geografisk plassering og naturhistorisk utvikling på akkurat dette stedet. Henrikson viser hvordan historisk bevissthet preger diktene side om side med dikterens tanker om sin egen historie på stedet, og med alle dets former for liv. Men Henriksens undersøkelse er ikke minst rettet mot de gjenkommende innslagene av matematiske begreper og matematikkteoretiske refleksjoner i diktene. Hun viser hvordan det som kan se ut som en todeling hos Sonnevi, mellom abstrakte matematiske begreper og konkret liv, snarere må leses som sammentvunnet i Ormöga-diktene. Repetisjonene og variasjonene i disse diktene framstår da som «ett begrensat antal fasta element i ständigt nya kombinationer». Diktene blir i denne lesningen åsted for en utforskning av kombinatorikkens muligheter, i poesien og i livet, og informasjonsteorien framvises som både poetikk og tematikk. Henrikson viser hvordan Sonnevis Ormöga-dikt skriver det enkelte livets, naturens og det økologiske systemets skjørhet sammen

med informasjonsteoretisk kombinatorikk og matematisk kompleksitet, uten at det ene blir redusert til bilde på det andre.

Relasjoner og sammenheng mellom høyst ulike livs- og forståelsesområder er også et dominerende element i Mikael van Reis' bidrag: «Sonnevis sol – in i det vita». Her utforsker van Reis sansning, lys og syn i Sonnevis diktning, fenomener som ikke kan undersøkes isolert, men må betraktes i sammenheng. De diktmomentene som er tilknyttet sol og lys fører oss både mot det store og nesten tidløse, men også mot øyeblikket og den enkeltes syn og synlighet. Lyset og synet er også forbundet med det runde og det hvite i Sonnevis poesi, og med et blendingsmotiv som har både eksistensielle og politiske konnotasjoner. Meningsutvidelsene som finner sted rundt konkrete motiver som sol, hvithet, rundhet, syn og blanding skaper rom for kontraster og tvetydigheter, slik at poesien utvikler «väsentliga motsägelser som vidgar det poetiska spelrummet», som van Reis skriver. Og med denne formuleringen er vi kommet fram til en tydeliggjøring som er relevant for både Sonnevis diktning og for tekstene i denne antologien. Fra hver sin kant avdekker bidragene i boka Sonnevis diktning som mangetydig, som et rom der det motsigelsesfulle og kontrasterende utfolder seg. Dette gjelder også dobbeltheten av intethet og nåtid, som bokens åpnings- og avslutningsartikkel tar for seg.

Ingrid Nielsens bidrag «'Men tiden är nu I varje ögonblick ny'. Om tid og skapelse hos Göran Sonnevi» viser oss hva det innebærer at Sonnevis lyrikk på en radikal måte er knyttet til nået, til det som er: heterogent, usortert og usilt. Dateringene som vi påtreffer i mange av diktene viser at de har opphav i et levd og erfart nå, og det kroppslige ved nåtidsnærværet vises gjennom diktningens rytmiske og klanglige trekk. Fortiden er til stede også i disse diktene, som et trykk, knyttet til både personlig og historisk tid. Men nået hos Sonnevi er først og fremst åpnet framover, mot det uvisse og kommende, som også kan være døden. Denne framovervendte bevegelsen er det som konstituerer både diktet og mennesket hos Sonnevi. Dette gjør at vi kan betrakte diktet hos Sonnevi mer som mottak enn som frambringelse, mer som en åpning mot nået og det ukjente i det enn som noe som har sitt opphav i det dikteriske jeget. Sonnevis dikt er orfisk, slår Nielsen fast. Det er mottakende og sanselig vendt mot det ukjente, og det opphever distinksjoner vi søker trygghet i, som skillet mellom forestilling og virkelighet, mellom imaginasjon og materialitet. Åpningen mot det ukjente i diktet er en vending mot en annethet som betyr både tap og befrielse.

Mens Nielsen skriver om motsigelsene som eksisterer i diktet og som diktet eksisterer gjennom, som en åpen, uavsluttet bevegelse, vender Arne Melberg sin oppmerksomhet mot intetheten hos Sonnevi. Melberg viser den sterke politiske siden ved Sonnevis dikt, den samfunnsmessige og historiske bevisstheten som diktet ikke kan lukke ute. Tilintetgjørelse, utilstrekkelighet, tap og forsvinning er en del av den sonneviske intetheten som må knyttes til menneskelig tilkortkommenhet og skyld. Men intetheten hos Sonnevi er også en betingelse for eksistensen, påpeker Melberg, og i denne forstand er det riktig å påkalle kjente begrepspar som «væren og intet» i møte med Sonnevis dikt. Er Sonnevi da å betrakte som

en «metafysikus», spør Melberg, og svarer et forbeholdent ja. For vi møter aldri det filosofisk-metafysiske hos Sonnevi uten at dette alltid også er innbakt i «det konkrete, i vardagen, i samtalen, i kroppen», fastslår han. Men intetheten er like fullt vesentlig i forståelsen av Sonnevis dikt, slik det utvikler seg i bevisstheten om tap og forsvinning, om en politisk og samfunnsmessig skyld som hverken enkeltindividet eller diktet kan fri seg fra. Men om diktet vokser fram på denne bakgrunnen, er det likevel ikke begrenset til den. Heller ikke skylden og intetheten er absolutt. Melberg slutfører sin tekst om intetheten hos Sonnevi med å peke på hvordan Sonnevi knytter den individuelle eksistensen og diktet sammen i en åpnende bevegelse som har store likhetstrekk med det sonneviske nået i Nielsens redegjørelse: «Jag har rätten till sången», som Sonnevi skriver i *Sekvenser mot Omega* fra 2017.

Det er kanskje overmodig å si at vi, som lesere, har rett til sangen – til Sonnevis dikt. Vi har i alle fall tilgang til den. Flere av artikkelforfatterne påpeker åpenheten hos Sonnevi, at diktningen hans lar det som er være, og lar det tre inn i diktet. Som Paula Henrikson skriver, er ikke Sonnevis diktning gåtefull i tradisjonell forstand. Diktene hans påkaller ikke fortolkning, vi trenger ikke lete etter en dypere og skjult mening i dem. Det er nok å tre inn i dem og bli klar over hva de rommer. Dette er poesi som både er fordringsløs og kravstor i møte med leseren. Vi må kanskje ikke i gang med et møysommelig tolkningsarbeide, men vi må møte diktene med samme åpenhet som de kommer oss i møte med. Sonnevis dikt må både erfares og besvares av den enkelte leseren. Tekstene i denne antologiboksen viser flere mulige svar og måter å møte diktene på, uten å lukke for andre og nye tilganger. De viser noen av leserens muligheter i møte med Sonnevis lyrikk.